

Τα πρόσφατα γεγονότα στη Γαλλία θέτουν μια σειρά από σημαντικά ζητήματα σχετικά με τη μορφή και το μέλλον του κοινωνικού δεσμού όχι μόνο στην γαλλική, αλλά σε όλες τις σύγχρονες ευρωπαϊκές κοινωνίες. Η ανάγκη διεξοδικής ανάλυσης και συζήτησης των κοινωνικο-πολιτικών εντάσεων που αναδύθηκαν και των πολύπλευρων αιτιών τους είναι λοιπόν δεδομένη. Σαν μια επιμέρους συμβολή, τα Σύγχρονα Θέματα παραθέτουν κάποιες από τις απόψεις που αρθρώθηκαν διεθνώς με σκοπό την ανάπτυξη ενός ευρύτερου διαλόγου.

ΜΕΡΙΚΕΣ ΜΗ ΠΟΛΙΤΙΚΑ ΟΡΘΕΣ ΣΚΕΨΕΙΣ ΓΙΑ ΤΑ ΒΙΑΙΑ ΓΕΓΟΝΟΤΑ ΤΗΣ ΓΑΛΛΙΑΣ

SLAVOJ ZIZEK

Οι πρόσφατες εκρήξεις βίας στη Γαλλία παραλληλίζονται συνήθως με δύο προγενέστερα συμβάντα: με το πλιάτσικο που έλαβε χώρα στη Νέα Ορλεάνη μετά το πέρας του τυφώνα Κατρίνα, αλλά και με τον Μάη του '68. Αν και υπάρχουν σημαντικές διαφορές, και οι δύο αυτοί παραλληλισμοί κάτι μας διδάσκουν.

Αναφορικά με την Νέα Ορλεάνη, οι φωτιές του Παρισιού έβαλαν στη θέση τους εκείνους τους Ευρωπαίους διανοούμενους που χρησιμοποίησαν την Νέα Ορλεάνη για να υπογραμμίσουν την ανωτερότητα του Ευρωπαϊκού κοινωνικού μοντέλου σε σχέση με τον άγριο καπιταλισμό των ΗΠΑ – τώρα γνωρίζουμε ότι μπορεί να συμβεί και εδώ! Όσοι απέδωσαν την βία της Νέας Ορλεάνης στην απουσία μιας αλληλεγγύης ευρωπαϊκού τύπου δεν είναι λιγότερο αφελείς από τους φιλελεύθερους οπαδούς της ελεύθερης αγοράς, που τώρα βέβαια 'πήραν το αίμα τους πίσω' επισημαίνοντας την ακαμψία του κρατικού παρεμβατισμού που περιορίζει την δυναμική του ελεύθερου ανταγωνισμού και εμποδίζει την άνοδο των περιθωριοποιημένων μεταναστών στη Γαλλία (σε αντίθεση με τις ΗΠΑ όπου πολλές μεταναστευτικές ομάδες συγκαταλέγονται στο κλάμπ των επιτυχημένων).

Από την άλλη μεριά, εκείνο που καταδεικνύει η σύγκριση με τον Μάη του '68 είναι η καθολική απουσία οποιασδήποτε θετικής ουτοπικής προοπτικής ανάμεσα στους εξεγερμένους: αν ο Μάης του '68 ήταν μια εξέγερση με ουτοπικό όραμα, η πρόσφατη εξέγερση ήταν απλώς ένα ξέσπασμα χωρίς καν την παραμικρή πρόφαση θετικού οράματος – αν η καραμέλα ότι 'σήμερα ζούμε σε μια μετα-ιδεολογική εποχή' έχει κάποιο νόημα, το συναντούμε εδώ. Και τελικά, αυτό το θλιβερό γεγονός ότι η αντίθεση προς το σύστημα δεν μπορεί να αρθρωθεί ως ρεαλιστική εναλλακτική κατεύθυνση, ούτε καν ως ένα ουτοπικό εγχείρημα με κάποιο νόημα, παρά μόνον ως α-νόητο ξέσπασμα, δεν συνιστά την ισχυρότερη ένδειξη του αδιεξόδου στο οποίο βρισκόμαστε; Που είναι η πολυδιαφημισμένη ελευθερία επιλογής, όταν η μόνη διαθέσιμη επιλογή είναι εκείνη ανάμεσα στον κονφορμισμό και την (αυτο-)καταστροφική βία, μια βία που κατά το συντριπτικά μεγαλύτερο μέρος της κατευθύνεται απέναντι σε μας τους ίδιους; – τα αυτοκίνητα που κάρηκαν και τα σχολεία που πυρπολήθηκαν δεν βρίσκονταν στις πλούσιες συνοικίες, αλλά αποτελούσαν τα αποκτήματα που είχαν κερδίσει με πολύ κόπο τα στρώματα από τα οποία προήλθαν οι ίδιοι οι εξεγειρόμενοι.

Το πρώτο συμπέρασμα που προκύπτει είναι λοιπόν ότι τόσο οι συντηρητικές όσο και οι φιλελεύθερες αντιδράσεις στην αναταραχή είναι εξίσου άστοχες. Οι συντηρητικοί δίνουν έμφαση στην Σύγκρουση των Πολιτισμών και, όπως ήταν αναμενόμενο, στην Τάξη και τον Νόμο: οι μετανάστες δεν θα πρέπει να εκμεταλλεύονται την φιλοξενία μας. Είναι φιλοξενούμενοί μας και

οφείλουν να σέβονται τα έθιμά μας. Η κοινωνία μας έχει το δικαίωμα να διασφαλίσει την μοναδική της κουλτούρα και τον τρόπο ζωής της. Επιπλέον, δεν υπάρχει καμιά δικαιολογία για όσους εγκληματούν και βιαιοπραγούν. Εκείνο που χρειάζονται οι νεαροί μετανάστες δεν είναι περισσότερη κοινωνική βοήθεια, αλλά πειθαρχία και σκληρή δουλειά... Οι αριστεροί φιλελεύθεροι, κατά έναν εξίσου προβλέψιμο τρόπο, δεν λένε να ξεκολλήσουν από τις κλασσικές διακηρύξεις περί κοινωνικών προγραμμάτων και προσπαθειών ενσωμάτωσης, η υποβάθμιση των οποίων στερεί από τη νεότερη γενιά μεταναστών οποιαδήποτε σοβαρή οικονομική και κοινωνική προοπτική, οδηγώντας τους στην βίαιη έκρηξη ως μοναδικό προσιτό τρόπο έκφρασης της δυσαρέσκειας τους...

Όπως θα το έχετε ο Στάλιν, είναι ανόητο να ψάξουμε να βρούμε ποια από τις δύο αντιδράσεις είναι χειρότερη: και οι δύο είναι χειρότερες! (συμπεριλαμβανομένης και της προειδοποίησης, που διατυπώνουν και οι δύο πλευρές, γύρω από τον πραγματικό κίνδυνο που ενέχουν οι εξεγέρσεις αυτές, και που δεν είναι άλλος από την εύκολα προβλέψιμη πυροδότηση μιας ρατσιστικής αντίδρασης του λαϊκιστικού όχλου της Γαλλίας). Τι μπορεί να κάνει ένας φιλόσοφος εδώ; Δεν θα πρέπει να ξεχνά κανείς ότι δεν είναι καθήκον του φιλοσόφου να προτείνει λύσεις, αλλά να αναδιατυπώνει το ίδιο το πρόβλημα, να μετατοπίζει το ιδεολογικό πλαίσιο εντός του οποίου το πρόβλημα γινόταν μέχρι σήμερα αντιληπτό. Έτσι και στο σημείο αυτό, μια καλή αρχή θα ήταν να θέσουμε το πρόσφατο ξέσπασμα εντός της σειράς την οποία συγκροτεί μαζί με δύο άλλους τύπους βίας που η φιλελεύθερη πλειοψηφία αισθάνεται σήμερα ότι απειλούν τον τρόπο ζωής μας. Εν συντομία, οι απειλές κατηγοριοποιούνται ως εξής: (1) Άμεσες τρομοκρατικές επιθέσεις (από βομβιστές αυτοκτονίας), (2) Δεξιά λαϊκιστική βία, (3) 'Ανορθολογικά' ξεσπάσματα της νεολαίας των προαστίων. Ένας φιλελεύθερος ανησυχεί σήμερα για αυτές τις τρεις εστίες διατάραξης της καθημερινής του ζωής. Έτσι, το πρώτο βήμα στην ανάλυσή μας θα ήταν να αντιπαραθέσουμε κάθε μια από τις μορφές αυτές με τις αντίστοιχες μορφές 'αντι-βίας': το αντίπαλον δέος στις τρομοκρατικές επιθέσεις είναι η αμερικανική στρατιωτική νεο-αποικιακή αστυνόμευση της υφηλίου. Ο άλλος πόλος της δεξιάς λαϊκιστικής βίας είναι ο έλεγχος που ασκεί το κράτος πρόνοιας ως μηχανισμός ρύθμισης. Η άλλη πλευρά των νεανικών ξεσπασμάτων είναι η ανώνυμη βία του καπιταλιστικού συστήματος. Μήπως και στις τρεις αυτές περιπτώσεις δεν διακρίνουμε τον σχηματισμό και την αναπαραγωγή ενός θανάσιμου φαύλου κύκλου ανάμεσα στην βία και την 'αντι-βία', καθεμιά από τις οποίες πυροδοτεί ακριβώς εκείνο που προσπαθεί να πολεμήσει;

Μετάφραση: Γιάννης Σταυρακάκης